

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

1322

Vragen van het lid **Jasper van Dijk** (SP) aan de Minister voor Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking over *het handelsverdrag tussen de EU en Japan* (ingezonden 22 december 2016).

Antwoord van Minister **Ploumen** (Buitenlandse Handel en Ontwikkelingssamenwerking) (ontvangen 1 maart 2017).

Vraag 1

Klopt het dat er dit jaar mogelijk nog een akkoord wordt bereikt over het handelsverdrag tussen de EU en Japan?¹

Antwoord 1

In 2016 is geen akkoord bereikt over een handelsakkoord tussen de onderhandelaars van de Europese Unie en Japan.

Vraag 2

Is het denkbaar dat de EU overhaast een akkoord zou sluiten om aan de buitenwereld te laten zien dat het in staat is om zonder al teveel morren handelsakkoorden af te sluiten?

Antwoord 2

Nee. Onderhandelingen over handelsakkoorden voert de Europese Commissie op basis van een mandaat van de Raad. De Raad en het Europese parlement worden gedurende de onderhandelingen nauw betrokken bij de voortgang. Een uiteindelijk akkoord dient te worden goedgekeurd door de Raad en het Europese parlement. Indien de Europese Commissie de Europese belangen uit het oog zou verliezen om het bereiken van een akkoord te bespoedigen, is het ondenkbaar dat de Raad en het Europese parlement het uiteindelijke akkoord zullen goedkeuren.

Vraag 3

Klopt het dat de EU in het verdrag met Japan inzet op een investeerdersbeschermingsclausule vergelijkbaar met het Investment Court System (ICS) in het handelsverdrag met Canada (CETA), maar dat Japan dit eigenlijk niet zit zitten?²

¹ NRC (17 december 2016): «Vergeten handelsverdragen»

² <https://www.ft.com/content/c46efa8c-ba20-11e6-8b45-b8b81dd5d080>

Antwoord 3

De EU zet in op het opnemen van het *Investment Court System*. Japan is ook voorstander van modernisering van investeringsbescherming. De onderhandelingen over het investeringshoofdstuk lopen nog.

Vraag 4

Kunt u toelichten waarom een ICS-mechanisme in een handelsverdrag tussen twee hoogontwikkelde rechtsstaten nodig is?

Antwoord 4

Dat licht ik graag nogmaals toe. Het doel van afspraken over investeringsbescherming is het promoten en beschermen van investeringen. Nederlandse ondernemers behoren mondiaal tot de grootste buitenlandse investeerders. Hun investeringen zorgen voor economische groei en werkgelegenheid hetgeen zowel de Nederlandse als de lokale economie ten goede komt. Afspraken over investeringsbescherming zorgen voor een aantrekkelijk investeringsklimaat. Het Centraal Planbureau concludeert op basis van data van OESO-landen dat investeringsbeschermingsovereenkomsten leiden tot een stijging in investeringen. Op bilateraal niveau kunnen investeringen met ongeveer 30% toenemen (Tweede Kamer, Aanhangsel Handelingen II 2013/14, nr. 1934). Ondernemers nemen hierbij financiële risico's, dat hoort bij ondernemen. Maar bij onrechtmatige schade door toedoen van het gastland, zoals onrechtmatige onteigening, oneerlijke behandeling, discriminatie en beperkingen voor het overmaken van kapitaal zou de ondernemer in de gelegenheid gesteld moeten worden om zich daartegen te verweren. Sinds 2014 zet het kabinet zich in om het traditionele regime van investeringsbescherming te verbeteren en te vernieuwen. Het resultaat is de nieuwe EU-inzet, het *Investment Court System*, waarin de rechten van investeerders en staten in balans zijn. In navolging daarop heeft Nederland aangegeven ook de bilaterale investeringsbeschermingsovereenkomsten te herzien (zie de brief van 9 april 2016 in reactie op de motie Maij c.s. inzake de ratificatie van TTIP (Kamerstuk 21 501-02, nr. 1481)). Het nieuwe EU-model wordt de standaard voor lopende en toekomstige onderhandelingen. Daarnaast zijn er meerdere verdragen van kracht tussen onze EU-landen en de onderhandelingspartners, waarvan het wenselijk is dat deze vervangen worden. Nederland spant zich in om hierover te gaan heronderhandelen.

Vraag 5

Klopt het dat de auto-industrie, de landbouwsector en data-protectie de laatste struikelblokken zijn in het EU-Japan akkoord? Kunt u de meningsverschillen nader toelichten en de stand van zaken geven omtrent de onderhandelingen?³

Antwoord 5

Japanse markttoegang voor landbouwproducten, in het bijzonder zuivel, vormt op dit moment het grootste discussiepunt tussen de twee onderhandelende partijen. De Europese Commissie heeft aangegeven dat een akkoord zonder additionele markttoegang voor Europese zuivelexporteurs niet mogelijk zal zijn. Verlaging van de Europese invoerheffingen op motorvoertuigen is de belangrijkste wens in de onderhandelingen van Japan. Indien Japan bereid is de invoerheffingen op Europese landbouwproducten te verlagen, zal de Europese Commissie naar verwachting eveneens bereid zijn de invoerheffingen op personenvoertuigen uit Japan stapsgewijs te verlagen. Daarnaast heeft de Europese Unie nog geen onderhandelingspositie ingenomen ten aanzien van grensoverschrijdende datastromen. Op vrijdag 27 januari 2017 heeft de Europese Commissie een concept-voorstel met de lidstaten en het Europese parlement gedeeld. Nederland beoordeelt momenteel het voorstel. Het is hierbij van cruciaal belang dat de gemaakte afspraken geen afbreuk doen aan het hoge niveau van bescherming van persoonsgegevens in de Europese Unie. Nederland zal er bij de Commissie op aandringen dit voorstel meteen na het inbrengen in de onderhandelingen met Japan openbaar te maken. Er is nog geen akkoord ten aanzien van investeringsbescherming.

³ <http://www.politico.eu/article/eu-japan-trade-deal-caught-up-in-data-flow-row-cecilia-malmstrom/>

Vraag 6

Gaat u zich verzetten tegen een handelsakkoord dat niet voldoet aan de data-protectie-eisen van de EU?

Antwoord 6

Op dit moment heeft de Europese Unie nog geen onderhandelingspositie ten aanzien van grensoverschrijdende datastromen. Op vrijdag 27 januari 2017 heeft de Europese Commissie een concept-voorstel met de lidstaten en het Europese parlement gedeeld. Nederland beoordeelt momenteel het voorstel. Het is voor Nederland van cruciaal belang dat de gemaakte afspraken geen afbreuk doen aan het hoge niveau van bescherming van persoonsgegevens in de Europese Unie.

Vraag 7

Op welke manier gaat u de onderhandelingen tussen Japan en de EU «resetten», zoals u zelf heeft bepleit?

Antwoord 7

Door middel van de *reset* van handelspolitiek beoogt het kabinet handelsakkoorden inclusiever, transparanter en duurzamer te maken.

Uit het *Trade Sustainability Impact Assessment*, dat is gepubliceerd in juni 2016,⁴ blijkt dat een handelsakkoord tussen de EU en Japan 440.000 extra banen zou kunnen opleveren in de Europese Unie. De studie voorziet geen negatieve gevolgen op de werkgelegenheid in specifieke sectoren in Nederland. Het kabinet zal de gevolgen van het handelsakkoord zorgvuldig blijven volgen, en indien noodzakelijk passende maatregelen nemen om kwetsbare groepen te ondersteunen.

De afgelopen jaren zijn de onderhandelingen over een handelsakkoord tussen de EU en Japan aanzienlijk transparanter geworden. Zo publiceert de Europese Commissie van iedere onderhandelingsronde een verslag op haar website.⁵ Ook heeft Europees Commissaris Malmström in veel van haar publieke optredens aandacht gevraagd voor het handelsakkoord tussen de EU en Japan.

Zoals het kabinet reeds meerdere malen aan uw Kamer heeft uiteengezet (zie bijvoorbeeld Aanhangsels Handelingen II, 2016/17, nr. 67) heeft Nederland – net als verscheidene andere lidstaten – bij de Europese Commissie veelvuldig aangedrongen om een ambitieus hoofdstuk over duurzaamheid en dierenwelzijn in het handelsverdrag tussen de EU en Japan op te nemen. Tot november 2016 stond Japan hier afwijzend tegenover. De Europese Commissie heeft haar zorgen hierover bij Japan meerdere malen onder de aandacht gebracht. Hierbij is benadrukt dat een handelsakkoord zonder een hoogwaardig duurzaamheidshoofdstuk niet op instemming van het Europese parlement en de lidstaten zal kunnen rekenen. Recentelijk heeft de Europese Commissie aangegeven dat Japan zich flexibeler opstelt ten aanzien van een duurzaamheidshoofdstuk, en dat de onderhandelingen zich in de richting van een ambitieus duurzaamheidshoofdstuk bewegen, zoals de EU ook in het handelsakkoord met Canada (CETA) heeft vastgelegd.

Vraag 8

Kunt u een overzicht geven van de 41 «vergeten verdragen» waarover momenteel wordt onderhandeld? Op welke manier gaat u deze onderhandelingen «resetten»?

Antwoord 8

Het kabinet zendt uw Kamer ieder kwartaal een voortgangsrapportage met de laatste stand van zaken rondom de onderhandelingen over handels- en investeringsakkoorden. De meest recente versie is uw Kamer toegekomen op 1 november 2016 (Kamerstuk 21 501–02, nr. 1691). De rapportage bevat alle akkoorden waarvan de Europese Commissie tenminste de intentie heeft uitgesproken om met de handelspartner(s) onderhandelingen te willen aangaan.

⁴ http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2016/may/tradoc_154522.pdf

⁵ Zie bijvoorbeeld het verslag van de 17^e onderhandelingsronde: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/155060.htm>.

In iedere onderhandeling zoekt het kabinet de ruimte om de hervormingen in het kader van de *reset* van de handelspolitiek optimaal te realiseren. Dat wil zeggen dat handelsakkoorden inclusiever, duurzamer en transparanter dienen te worden. Een belangrijke stap tot invulling van de *reset*, is de oprichting van het Breed Handelsberaad, waarin diverse belangengroepen zitting hebben. Het Breed Handelsberaad is op 25 januari 2017 voor het eerst bijeengekomen. In het Breed Handelsberaad kunnen belangengroepen vroegtijdig in het politieke proces hun perspectief op een onderhandelingsmandaat en lopende onderhandelingen kenbaar maken. Hierbij zal aandacht zijn voor alle lopende onderhandelingen.

Vraag 9

Op welke manier gaat u onderzoeken of het opnemen van afdwingbare plichten voor bedrijven op het gebied van milieu en arbeidsnormen in het CETA-verdrag met Canada alsnog mogelijk is?⁶

Antwoord 9

CETA bevat drie hoofdstukken met duurzaamheidsafspraken. CETA verplicht Canada en de EU en haar lidstaten om hun beleid en wetgeving te verbeteren met als doel een hoog niveau van arbeidsbescherming tot stand te brengen en om hoge milieubeschermingsniveaus vast te leggen. Ook verbinden partijen zich aan bestaande internationale normen, zoals het Parijsakkoord en de fundamentele ILO-conventies. In de gezamenlijke interpretatieve verklaring zijn partijen overeengekomen de afdwingbaarheid van de duurzaamheidsafspraken te evalueren.

In dat kader laat het kabinet momenteel een onderzoek uitvoeren naar de mogelijkheden tot de versterking van het huidige systeem van geschillenbeslechting voor duurzaamheidsbepalingen die zijn opgenomen in handelsakkoorden. De uitkomsten van dit onderzoek worden besproken met de private sector, NGO's en vakbonden. Op basis van deze consultaties bepaalt het kabinet zijn positie op dit onderdeel. Canada heeft aangegeven geïnteresseerd te zijn in de uitkomsten van het onderzoek. De nieuwe Canadese handelsminister Champagne heeft dit tijdens een bilateraal gesprek tijdens het World Economic Forum nogmaals bevestigd. Het kabinet zet zich in om na totstandkoming van de kabinetspositie deze met EU-lidstaten, de Europese Commissie en Canada te bespreken om te verkennen of er overeenstemming mogelijk is over het versterken van de afdwingbaarheid van de duurzaamheidsafspraken.

Vraag 10

In hoeverre kunt u CETA nog wijzigen? Op welke manier kunnen andere lidstaten en Canada CETA nog wijzigen?

Antwoord 10

Indien Canada en de EU en haar lidstaten wijzigingen van CETA overeenkomen nadat het in werking is getreden, dan dienen de goedkeuringsprocessen van partijen opnieuw te worden doorlopen. Voor de EU betekent dit dat de Raad en het Europees parlement moeten instemmen met de wijziging. Voor Nederland betekent dit dat het parlement de wijziging moet goedkeuren. In afwijking daarvan bepaalt artikel 30.2, lid 2, van het akkoord dat het CETA Gemengd Comité kan besluiten om de protocollen en een aantal bijlagen bij het akkoord te wijzigen.

Vraag 12

Bent u bereid alle lopende onderhandelingen over handelsverdragen stop te zetten en te pleiten voor een volwaardige reset van deze onderhandelingen, in lijn met uw eerdere pleidooi voor meer transparantie en inspraak van vakbonden en NGO's? Zo nee, waarom niet?⁷

⁶ NRC (17 december 2016): «Ploumen wil verdrag tussen EU en Canada alsnog aanpassen»

⁷ AD, 15-9-16 <http://www.ad.nl/economie/ploumen-betrek-vakbonden-en-milieclubs-vooraf-bij-handelsverdragen-a5d6c8ff/>

Antwoord 12

Het kabinet beschouwt CETA het meest vergaande handelsakkoord op het gebied van duurzaamheid ooit. Dit laat onverlet dat als de verdragspartijen het eens zijn over verdere verbeteringen van het huidige akkoord, het akkoord gewijzigd kan worden.

Vraag 13

Bent u bereid alle lopende onderhandelingen over handelsverdragen stop te zetten en te pleiten voor een volwaardige reset van deze onderhandelingen, in lijn met uw eerdere pleidooi voor meer transparantie en inspraak van vakbonden en NGO's? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 13

Het kabinet pleit voor een *reset* van de onderhandelingen. Handelsakkoorden moeten duurzamer, transparanter en inclusiever worden. Daarbij krijgen vakbonden, bedrijven en het maatschappelijk middenveld meer inspraak, ook gaandeweg de onderhandelingen. In het Breed Handelsberaad delen belangengroepen hun perspectief op mandaten voor nieuwe onderhandelingen en de Nederlandse inzet in lopende onderhandelingen. Door het regelmatig bijeenkomen in een vaste samenstelling zal het beraad deze onderhandelings-dossiers volgen. Belangengroepen kunnen zo naarmate de dossiers vorderen de Nederlandse inzet van hun perspectieven blijven voorzien. De Tweede Kamer wordt elk kwartaal geïnformeerd over de voortgang van de lopende onderhandelingen door middel van een bijlage bij de geannoteerde agenda voor de Raad Buitenlandse Zaken/Handel. Hierin wordt de Nederlandse inzet weergegeven, zodat de Tweede Kamer daar desgewenst op kan reageren. Uiteindelijk moeten de Eerste en Tweede Kamer gemengde akkoorden goedkeuren als onderdeel van het nationale ratificatieproces.

Het kabinet maakt zich ook in de Raad in Brussel en in bilaterale gesprekken hard voor grotere transparantie en meer inspraak. Het kabinet pleit voor het openbaar maken van alle onderhandelingsmandaten. Daarnaast pleit het kabinet voor het verbinden van een maximale termijn aan elk onderhandelingsmandaat. Hierdoor kan beter worden ingespeeld op nieuwe maatschappelijke, technologische en politieke ontwikkelingen.

Naast het bilaterale kanaal besteedt het kabinet ook aandacht aan de *reset* via het multilaterale kanaal. Nederland is één van de pleitbezorgers van een nieuw op te richten multilateraal investeringshof.